

ECONOMICAL AND SOCIAL ANALYSIS JOURNAL
OF SOUTHERN CAUCASUS

THE CAUCASUS

Agriculture, Agronomy & Forestry Sciences
Historical & Humanitarian Sciences
Management and Marketing
Pedagogical Science
Economic Science
Social Science
Politology

Georgia Tbilisi

Civilization, in contrast to countries there is usually a long time - usually more than a millennium.

№ 01/02/2014

ISSN: 2298 - 0946
E- ISSN: 1987 - 6114

INTEGRATION JOURNAL
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

THE CAUCASUS

ECONOMICAL AND SOCIAL ANALYSIS JOURNAL
OF SOUTHERN CAUCASUS

Journal indexing

Tbilisi, Georgia 2014

Editorial Board

Honorary Editors:

Agahaydar Seyfulla Isayev

Azerbaijan State Oil Academy. Doctor of Economical Sciences. Professor.

Archil Prangishvili

Georgian Technical University. Doctor of Technical Sciences. Full Professor.

Avtandil Silagadze

Tbilisi University of International Relationships. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

George Malashkhia

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Jacob Meskhia

Tbilisi State University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Lamara Qoqiauri

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Vagif Arzumani

Doctor of Philological Sciences. Professor. Institute of Literature. Director of Literary International Relations section of the Azerbaijan National Academy of Sciences.

Zurab A. Gasitashvili

Georgian Technical University. Doctor of Technical Sciences. Full Professor.

Head consultants:

Alexandra V. Gorbenko

National Transport University. Ukraine. PhD LG.

Anzor G. Abzalava

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor

Beso Kochlamazashvili

Tbilisi State Medical University. Department of Pathological Anatomy. Associate Professor.

Beikas Seyfulla Xidirov

Doctor of Economical Sciences. Professor

Elshan Mahmud Hajizade

Doctor of Economical Sciences. Professor

Enene Menabde-Jobadze

Georgian Technical University. Academically Doctor of Economics. Full Professor

Evgeni Baratashvili

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor

Lienara Adzhyieva

The Crimea Humanitarian University. Ukraine. PhD.

Loid Karchava

Doctor of Business Administration. Association Professor. Caucasus International University.

Maya Kapanadze

Georgian State University named Javaxashvili. Doctor of Economical Sciences. Associate Professor.

Nelya A. Gluzman

Crimean University for the Humanities. Doctor of Pedagogical Sciences.

Nikolay N. Sentyabrev

Volgograd State Academy of Physical Culture. Volgograd Social and Educational University. Doctor of Biological Sciences. Professor. Volgograd Social and Educational University.

Olga F. Gold

Ukrainian National University named I.I. Mechnikov. Ukraine. PhD PSR

Rusudan G. Kutateladze

Georgian Technical University. Doctor of Economical Sciences. Full Professor.

Tarbiz Nasrulla Aliyev

Doctor of Economical Sciences. Professor

Victor F. Stukach

Omsk State Agrarian University. Doctor of Economical Sciences. Professor.

UDC: 3/K-144

©Publisher:

Representation of Azerbaijan International Diaspora Center in Georgia. Gulustan - bssjar

©Editorial office:

Marneuli municipality. Village Takalo. Georgia.

Website: www.azdiasporaingeorgia.org

E-mail: engineer_namik@mail.ru

©Typography:

TS. Dadiani 100. Publishing house Kalmasoni. Tbilisi, Georgia

Editor-in-chief: Lienara Adzhyieva. Crimean University for the Humanities. PhD in History. Associate Professor.

Executive and founder of organization: Namig Isayev. Doctoral degree candidate.

Finance manager: Maia Kapanadze. Georgian State University named Javaxashvili. Doctor of Economical Sciences. Associate Professor.

Reproduction of any publishing of The Caucasus permitted only with the agreement of the publisher. The editorial board does not bear any responsibility for the contents of advertisements and papers. The editorial board's views can differ from the author's opinion. The journal published and issued by Gulustan-bssjar.

TABLE OF CONTENTS

Іннола Новикова

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СУЧАСНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ 4

Наталія Демчук

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ 8

Роман Безус

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ З
ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ 12

Арнольд Сокульський

УКРАЇНСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ ПАНТЕОН 18

Олександр Бондаренко

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ ХVIII – ПЕРШІЙ
ПОЛОВИНІ ХІХ ст.: ДОРАДЯНСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ 23

Наталія Ліба

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 27

Діана Максименко

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ КАДРОВОЇ ПІДСИСТЕМИ 31

Лєнара Аджисєва

РЕФОРМА 1861 р. І ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ В КРИМУ 35

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ліба Наталія Степанівна

Мукачівський державний університет, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів (Україна)

E-mail: mtioblik@mail.ru

РЕЗЮМЕ

Проаналізовано класифікаційні ознаки інновацій для ведення обліково-аналітичної роботи. Розглянуто основні аспекти системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємством.

Ключові слова: інновації, інноваційний процес, система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства.

РЕЗЮМЕ

Проанализированы классификационные признаки инноваций для ведения учетно-аналитической работы. Рассмотрены основные аспекты системы учетно-аналитического обеспечения управления инновационным развитием предприятия.

Ключевые слова: инновации, инновационный процесс, система учетно-аналитического обеспечения управления инновационным развитием предприятия.

ABSTRACT

Analyzed classification features innovations for conducting accounting and analytical work. The main aspects of accounting and analytical support of innovative development company.

Keywords: innovation, innovation process, the system of accounting and analytical support of innovative development of the company.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Важливим завданням формування сприятливих умов для розвитку підприємств є вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення, яке повинно сприяти розширенню можливостей формування та використання їх інноваційного, інвестиційного та фінансового потенціалу.

Одним із основних недоліків обліку є те, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. В свою чергу, існуючі облікові моделі не адекватні розмаїттю інноваційних процесів і не дають достатньо достовірних даних для проведення економічного аналізу у сфері інновацій. Отже, виявляється необхідним поглибити і узагальнити результати попередників, розробити науково обґрунтовану систему обліку та аналізу витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності промислових підприємств [4].

Дослідженню у сфері інновацій присвячено роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних авторів. Питання економічної теорії та теорії інновацій у контексті розвитку світової наукової думки розглянуто у працях Й. Шумпетера, Б. Санто, М. Хучека, Б. Твісса, Ф. Ніксона; сутності та особливостей інноваційних процесів національної економіки – О. І. Волкова, Л. Л. Антонюк, В. С. Савчука, О. О. Лапко; обліку та звітності – М. В. Кужельного, В. В. Солка, В. С. Рудницького, Б. І. Валуєва, Ф. Ф. Бутинця, З. В. Гуцайлюка, С. Ф. Голова, Ю. А. Кузьмінського, В. Г. Лінника, Я. Д. Крупки; інноваційного менеджменту – Н. В. Краснокутської, І. Б. Капітана, П. П. Микитюка; економічного аналізу – Н. В. Тарасенка, Є. В. Мниха, Ю. С. Цал-Цалка, М. Г. Чумаченка, Г. О. Швиданенко, оцінки ефективності інноваційних проєктів – А. В. Гонорської, М. П. Денисенка, В. С. Косинського, П. Л. Віленського, С. А. Смоляка та інших.

Але не зважаючи на наявність значного теоретичного надбання, у теперішній час відсутні наукових роботи, присвячені комплексному дослідженню проблем створення системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності.

Метою вибору та аналізу цієї теми є узагальнення результатів наукових досліджень вчених щодо передумов подальшого розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для входження України на рівних до світової економічної системи необхідним є формування інноваційної моделі розвитку економіки. Досягнення технічного та соціально-економічного ефекту інновацій передбачає необхідність поглиблення процесу конвергенції напрямів технологічних і економічних досліджень.

Забезпечення дієвого механізму управління інноваційною діяльністю вимагає організації ефективної системи господарювання на рівні підприємств як суб'єктів інноваційної діяльності, що можна досягти за рахунок:

1) здійснення на державному рівні цілеспрямованих заходів, здатних створити економічні можливості як передумови формування стимулюючих інноваційну діяльність механізмів, зокрема, зростання обсягу фінансових асигнувань у сферу науки та інноваційної діяльності;

2) розробки механізму взаємодії суб'єктів господарювання, який забезпечуватиме досягнення конкурентних переваг завдяки активній інноваційній діяльності.

Ігнорування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності зумовлене нерозвиненістю наукових досліджень у сфері бухгалтерського обліку та економічного аналізу такої діяльності, що не сприяє забезпеченню передбаченого Стратегією розвитку України “Україна 2020: Стратегія національної модернізації” технічного та соціально-економічного ефекту інноваційної діяльності, що охоплює різні сфери діяльності підприємства. Відповідно, наукові дослідження в сфері бухгалтерського обліку та аналізу доцільно спрямувати на обґрунтування можливості відповідної інтеграції в управлінський процес функцій бухгалтерського обліку та економічного аналізу в їх взаємозалежності й взаємозв’язку з іншими функціями управління.

Умови розвитку інноваційної діяльності при сучасному стані науково-технічного прогресу О. В. Катнаєва вбачає в економічному зростанні та ефективності виробництва, повній зайнятості людей, стабільності рівня цін, економічній свободі працівників, справедливому розподілі доходів, деяких інших чинниках.

Стратегія ж розвитку полягає в накопиченні і систематизації ідей, інформації і знань, вибір пріоритетних, перспективних ідей, аналіз конкурентоспроможності та економічної ефективності нового продукту на стадії прийняття рішення щодо його створення, опанування ринку нової продукції [4].

Раціональним для ведення обліково-аналітичної роботи є узагальнення класифікаційних ознак інновацій у вигляді таблиці [2, с. 114; 3, с. 27; 5, с. 127; 6, с. 17] (табл. 1.).

Таблиця 1

Узагальнена класифікація інновацій за основними ознаками

№	Класифікаційна ознака	Види інновацій
1.	Характер застосування	товарні; технологічні; маркетингові; ринкові; управлінські; екологічні.
2.	Ступінь новизни	радикальні; відносні; поліпшуючі.
3.	Призначення	<i>спрямовані на:</i> ефективність реалізації; ефективність виробництва; покращення умов праці; підвищення якості продукції.
4.	Результати науково-дослідної діяльності	наукові; технічні; конструкторські; виробничі; інформаційні.
5.	Масштаби поширення (значимість)	глобальні; транснаціональні; регіональні; місцеві.
6.	Темпи впровадження	стрибокподібні; швидкі; зростаючі; уповільнені; затухаючі.
7.	Охоплені частини ринку	локальні; системні; стратегічні.
8.	Сфера розповсюдження	міжнародні; державні; галузеві; окремих підприємств, компаній.
9.	Масштаби залучених ресурсів	найкрупніші; крупні; середні; дрібні.
10.	Ступінь використання наукових знань	засновані на фундаментальних наукових знаннях; засновані на існуючих наукових знаннях; засновані на комбінації різних типів знань; засновані на побічних результатах великих програм.
11.	Характер ефективності	фінансові; бюджетні; економічні; соціальні.

Класифікація інноваційного процесу за сферами діяльності підприємства, в яких безпосередньо ведеться господарська діяльність, і не тільки інноваційна є поштовхом до використання матричної моделі в побудові не тільки проектної, але й стабільно діючої організаційної структури управління.

Обґрунтованим вбачається підхід, коли: здійснюється необхідна і достатня децентралізація персоналу з планування та обліку; він уводиться до організаційних структур кожної на цьому нижньому рівні сфери діяльності – відділів капітального інвестування, постачання, виробництва тощо і виконує всі функції управління, взаємодіючи з оперативно-виробничим персоналом, який безпосередньо веде господарську діяльність у відповідній сфері; у кожній сфері підприємства створюються передумови організації повного управлінського циклу за схемою: аналіз наступного періоду – облік фактичних результатів і стану ресурсів – контроль відхилень – регулювання, в тому числі стимулювання – аналіз як завершуючи стадія поточного і початкова стадія наступного циклів управління; координація дій структур нижнього рівня, узагальнення планової, облікової, аналітичної інформації, здійснення процедур цілепокладання, підтримання зв’язків із зовнішнім оточенням, тобто налагодження і збереження системної цілісності підприємства та його інформаційних потоків – усі ці завдання вирішуються на наступному, верхньому рівні у функціональному блоці системи управління.

Розмаїття інноваційних процесів визначає необхідність побудови адекватних облікових моделей, в яких відображалися б витрати на створення інноваційного продукту, його оприбуткування, визначення чи створення і використання джерел покриття витрат. Ними можуть бути облікові моделі створення:

- нових підприємств і цехів із сучасним рівнем техніки, технології, організації виробництва та управління;
- нематеріальних активів;
- принципово нових зразків продукції та їх модифікацій;
- нових або більш досконалих систем організації виробництва та управління;
- інформації про некапітальні поточні витрати інноваційного характеру, що виникають в основних сферах діяльності;
- інформації про витрати і доходи сумісної інноваційної діяльності підприємства та його вітчизняних чи зарубіжних партнерів.

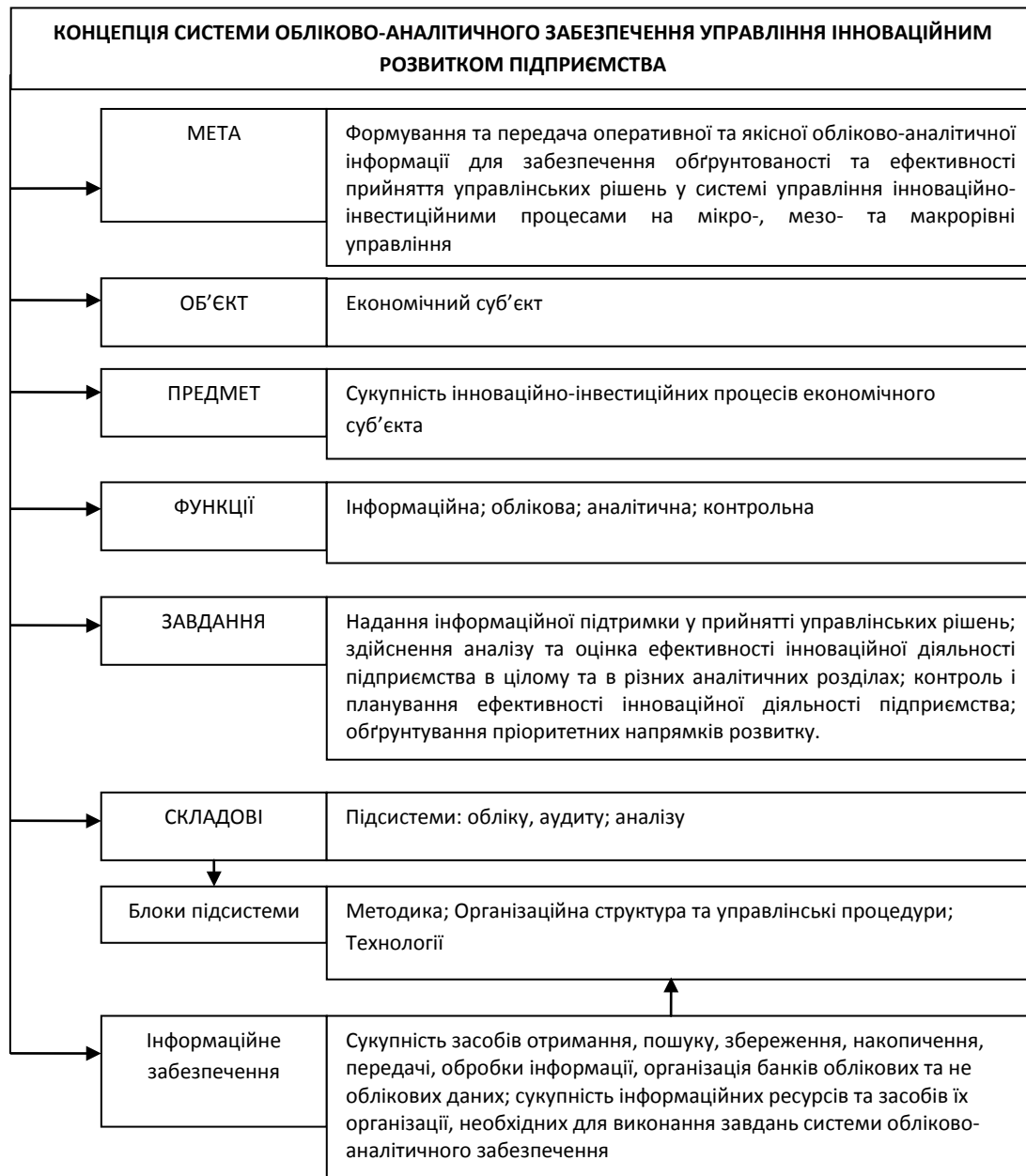
Обґрунтовано підхід, у рамках якого проектування нового виробу продукції, в тому числі розробка технічної документації передбачає створення методики бухгалтерського обліку, а відтак і моделі витрат на його

виробництво і калькулювання собівартості, котрі слід розглядати в значенні окремого інноваційного продукту з можливостями його продажу [4].

Слід зазначити, що система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційними процесами та інноваційним розвитком досі окремо не розглядалася, незважаючи на безперечну актуальність забезпечення ефективності прийняття рішень саме у цій сфері. В сучасних умовах, коли розвиток підприємства є апіорі інноваційним, формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління розвитком підприємства повинно враховувати вимоги управління інноваційно-інвестиційними процесами, специфіку цих процесів та пов'язаної з ними обліково-аналітичної інформації.

Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства являє собою єдність систем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих і поєднаних через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління інноваційно-інвестиційними процесами.

В результаті дослідження можна визначити основні аспекти концепції системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства (рис. 1).

Рис. 1. Концепція системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств

Метою функціонування системи є формування та передача оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління інноваційно-інвестиційними процесами та інноваційним розвитком підприємства.

Об'єктом системи є підприємство, а предметом – його інноваційно-інвестиційні процеси, спрямовані на інноваційний розвиток.

Система виконує інформаційну, облікову, аналітичну та контрольну функції та відповідні їм завдання, що забезпечують досягнення мети: надання інформаційної підтримки у прийнятті управлінських рішень; здійснення аналізу та оцінку ефективності інноваційно-інвестиційних процесів підприємства в цілому та в різних аналітичних розрізах; планування і контроль ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства; обґрунтування пріоритетних напрямків його інноваційного розвитку.

Складовими системи є підсистеми господарського обліку; аудиту та внутрішнього фінансового контролю; економічного аналізу. Кожна з підсистем містить відповідні складові: за видами обліку – підсистеми фінансового, управлінського, податкового, статистичного, оперативного, стратегічного обліку; за напрямками економічного аналізу – підсистеми техніко-економічного аналізу, фінансового аналізу, управлінського аналізу, інвестиційного аналізу, маркетингового аналізу, логістичного аналізу, аналізу зовнішньоекономічної діяльності, стратегічного аналізу тощо.

Кожна зі складових містить відповідні блоки: "методика"; "організаційна структура та управлінські процедури"; "технології". Всі елементи системи поєднані через інформаційне забезпечення, що уможливило формування та рух інформаційних потоків між ними за допомогою сукупності засобів пошуку, отримання, збереження, накопичення, передачі та обробки інформації.

Специфіка управління інноваційно-інвестиційними процесами має проявлятися у всіх складових системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства: у підсистемі обліку та аудиту – через формування обліково-звітної інформації, що максимально достовірно віддзеркалює інноваційні та інвестиційні процеси в різних аналітичних розрізах; у підсистемі аналізу – через формування аналітичного інструментарію оцінки стану, тенденцій розвитку та ефективності інноваційних та інвестиційних процесів, а також якісних інноваційно-інвестиційних характеристик підприємства: інноваційного потенціалу, інноваційного іміджу, інвестиційної привабливості тощо.

Вирішення завдань системи обліково-аналітичного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства потребує розв'язання існуючих методичних проблем як у методології обліку щодо об'єктивного відображення результатів інноваційно-інвестиційних процесів, які ускладнюють аналіз та управління цими процесами не тільки на рівні підприємств, але й на мезо- та макrorівні, так і у методології економічного аналізу, де досі не є остаточно сформованим аналітичний інструментарій оцінки інноваційно-інвестиційних процесів та інноваційного розвитку підприємств [5].

ВИСНОВКИ

Побудова науково обґрунтованої системи бухгалтерських моделей економічних об'єктів підприємства з одного боку, а також участь облікового персоналу в управлінні шляхом доцільності його децентралізації, введення в центри управління інноваційних процесів – з іншого, саме ці дві сторони його діяльності визначають місце і позитивне значення фахівців з обліку та аналізу в цілісному управлінському процесі інноваційної діяльності.

Доцільним є розроблення пропозицій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення інноваційних процесів з метою зменшення ризику щодо прийняття управлінських рішень для вибору оптимального варіанта інноваційних проектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Волощук Л. О. Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства / Л. О. Волощук // Праці Одеського політехнічного університету. – 2011. – Вип. 2(36). – С. 329–334.
2. Економіка й організація інноваційної діяльності : Підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; [під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка]. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.
3. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; [під ред. проф. О. І. Волкова, проф. М. П. Денисенка]. – К. : КНТ, 2006. – 648 с.
4. Кантаєва О.В. Формування обліково-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності/ Кантаєва О.В.//Вісник ЖДТУ. – 2011. - № 1 (47). – С. 51–56.
5. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : навчальний посібник / Т. В. Майорова. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2004. – 376 с.
6. Федоренко В. Г. Інноваційна і інвестиційна стратегія України / В. Г. Федоренко // Економіка та держава. – 2003. – № 8. – С. 16–27.
7. Ліба Н. С. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності / Н. С. Ліба // Економічний аналіз : зб. наук. Праць / Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2012. – Вип. 11. – Частина 4. – С. 248–252.